

BOGDÁN LÁSZLÓ: A KÉT BOLDOG FÉNYGOMBOLYAG.
A KINTREKEDTEK III. MAROSVÁSÁRHELY, MENTOR KIADÓ, 2011.

Valamit megérezhet az olvasó abból, hogy milyen a történetek természete, ha nekiül Bogdán László regényfolyamának, A kintrekedtek című trilógiának. De már itt pontosítanunk kell, ugyanis az eddig megjelent három kötet (Tatjana, avagy kifelé a férfikor nyarából, 2008; A vörös körben, 2010; A két boldog fénygombolyag, 2011) mégsem záródik le, mert a mostani, utolsónak tervezett kötet végén kiderül, hogy semmi nem zárul le, és a történetek logikája megköveteli a folytatást: csak akkor van történet, ha „meg van írva”, s ahhoz, hogy ami létrejött, ami eddig megíródott, ne tűnjön csonkának, ön maga szüli a folytatást. Történetek és történelem, egyén és kollektíva áll szemben, és birkózik szüntelen. Nehéz tehát megtalálni azt a pontot, ahol ez a harc eldőlni látszik, vagy épp békeszünet köszönt be.

Ráadásul egy olyan időszakról szól ez a harmadik kötet, amelynek elbeszéléséhez nem csupán az előzmények, hanem a következmények ismeretére is szükség van. A diktatúra romániai időszakáról szól a harmadik kötet. De a hősök, a Bogdán-prózában oly gyakori utazásai, kalandozásai révén betekintést kapunk egész Kelet-Közép-Európa történelmébe is. Illetve, fontos megkülönböztetést tenni történet és történelem között, hiszen a Bogdán-hősök is e két különböző nemű és természetű történés között öröklődnek – ami velük megtörténik, az lényegében folyamatos sodródás eredménye. Hol belekerülnek a történelem sodrásába, hol valamilyen egyéni mellékszálon kísérelnek meg saját életet élni. A Ceaușescu-féle diktatúra szorításában nehéz bármilyen egyéni életet megvalósítani, a Securitate lehallgatásai, megfigyelései, állandó jelenlétének fenyegetettsége miatt társadalmi méretű a félelem, és e félelem mindenkit megfigyeltté tesz, még azt is, akit a Securitate nem vett fel saját listájára. Amikor a hősök belevetik magukat valamilyen képtelen történetbe, akkor ez részükről tulajdonképpen menekülés a nagy olvasztótégelyből. Önazonosságát az ember diktatúrákban ritkán tudja ésszerű döntésekkel megszerezni. Az a sokféle szál, ami a Bogdán-prózára jellemző, az az elmesélhetetlenül kusza szövevény, történetlabirintus, ami a könyveire jellemző, az részben ennek a szenvedélyes önazonosság-keresésnek a következménye. Az vagyok, ami megtörténik velem, és az is, ami nem – talán ez lehetne a Bogdán-hősök tömör önjellemzése.

De kik is valójában ezek a hősök? Mert egyértelmű, hogy nem a történetek a fontosak itt, illetve csak a hősök jellemzésében nyernek fontos szerepet. Hiszen a történetekben sodródjanak akár másik bolygóra is, ott sem lesz más énük. A kötet végén Tatjánának (ő, akárcsak a többiek nagy része, szintén felbukkan Bogdán egyéb műveiben is) sikerül megszerveznie a szökést, tudniillik kiderül, hogy „elrablói” valójában egy másik bolygón élő civilizációnak egy kitágított világháborúban, pontosabban a világok háborújában alulmaradt képviselői voltak. A „halhatatlanoknak” emlékeik nincsenek, illetve csak a gazdatest emlékei léteznek, ezek a gazdatestek megölt emberek, akikben a „halhatatlanok” az új élet megtestesítői, és akiknek ebben a gazdatestben szembesülniük kell a gazdatest korábbi énjével is. És szembesülniük kell a pszichológiai kísérletekben részt vevő igazi emberek életével, énjével is. Vagyis többnyire ének közti kölcsönhatásokban alakulnak az én-ek, és szövdnek a történetek is. És van egy erős harc a kollektivitás és az egyén között is, a kollektív traumák, tudatalattiba leszorított elfojtások és az egyén szabadságvágya között. Veleszületett kultúra, hagyományok stb. és a környezet kultúrája, hagyományai között. Így van ez a korábbi Kintrekedtek-kötetek hőseivel is. Asztalos János ügyvéd bukarestivé lesz, Alex Sze-ge-ten telepedett le, Mirko „Jugó”-ból jött, Rolf bécsi, a második kötet elbeszélője, Szabó Attila szintén erdélyi, Tatjana orosz, de pesti egyetemen tanult, Anna székely, „ikertestvére”, a szép színésznő, Laura Chelaru Kellner pedig román, pontosabban kettős identitású. Laura szerelme, Ahmed, arab műgyűjtő. Carla, Eduardó, az egyik „halhatatlan” kedvese olasz. És így tovább, sorolható, ki miféle környezetből jön, mit hoz magával, milyen új környezetbe kerül, kikkel és mikkel osztozkodik, illetve sző új álmokat. Mert külön világot jelent az álmok szövevénye is. A hősök kalandozásai ott is folytatódik. És e sokféleség, elágazás, töredék, műfajilag is burjánzó képződmény meg van tetézve egy pszichológiai kísérlettel, amelyet távolról jött idegenek, a „halhatatlanok” folytatnak a főképp erdélyi gyökerű értelmiséggel, egy baráti körrel, folytatnak, méghozzá úgy, hogy ők maguk közben nem tudják magukról, hogy kicsodák.

A kérdés, hogy mennyire valóságosak ezek a történetek, a „halhatatlanok” színre lépésével mindenképpen indokolt. Miközben tulajdonképpen egyetlen percre fel nem merül, hogy nem valóságosak. Mindenben ráismerhetünk valamire, ami szemünk előtt is megvan, nem csupán a sepsiszentgyörgyi helyszínekre gondolok, a Sürgés-kertre, a Kripta nevű vendéglőre vagy Bronz Béla szobrára, vagy a nem erdélyi, de közismert helyszínekre, Pest, Bécs, Velence, hajút az Adrián... A szereplők némelyikében felfeljejlük egy-egy létező figura, ismert vagy közismert személy, amilyen az öngyilkosságra kényszerített színész, Visky Árpád, vagy Sütő András, akinek 1990 márciusában kiverték a szemét. De ráismerhetünk a korhangulat színeire, életképeire, konkrét eseményekre (a kerettörténetek a jelenben játszódnak, vagyis a 2000-es évek elején). A kor jellegzetes drogcsempészei, pénzkereseti lehetőségeikért hivatásukat elhagyó színészek, jellegzetes kifejezések, fordulatok, sőt, életszagú párbeszéd, a napi zsargon vagy olyan szóbeszéd, értelmiségi emlékek is, mint a férjét megfigyelő szekus-feleség, a barátját besúgó író, vagy a fiaként a kínvallatott szerető szekusistát esete, mind-mind beleszövdik a történetbe. Ezek a motívumok megerősítik azt az illúziót, hogy itt minden valóságos, akárcsak egy Borges-novellában, még az illúziók is.

Összegzésként talán ideillik Danilo Kiš megállapításának parafrázisa: a történelmet a győztesek írják, a regényeket pedig az „én” legvakmerőbb szabadságharcosai.

Kategoria: Téma

Denumire autor: Opra Erika

Látó Szépirodalmi Folyóirat